

**Poročilo o uresničevanju Akcijskega načrta
»Enakost spolov v Mestni občini Ljubljana«
za obdobje od 2016 do 2018**

Gradivo pripravila:

dr. Simona Topolinjak, koordinatorica za enake možnosti v MOL in višja svetovalka Oddelka za zdravje in socialno varstvo Mestne uprave MOL

Ljubljana, april 2019

VSEBINA

SEZNAM KRATIC	2
I. UVOD.....	3
II. URESNIČEVANJE AKCIJSKEGA NAČRTA V OBDOBJU OD LETA 2016 DO 2018.....	4
1. Integracija načela enakosti spolov.....	4
2. Procesi odločanja	5
3. Ekonomska neodvisnost	8
4. Usklajevanje poklicnega in družinskega ter zasebnega življenja.....	9
5. Tradicionalne družbene vloge in stereotipi o ženskah in moških.....	12
6. Socialna vključenost ranljivih skupin žensk in moških.....	14
7. Preprečevanje nasilja nad ženskami	16
8. Strpnost do LGBT+ skupnosti.....	20
III. ZAKLJUČEK.....	23
IV. VIRI.....	23

SEZNAM KRATIC

LGBT+	lezbijke, geji, biseksualne in transspolne osebe ter osebe različnih spolnih identitet in izrazov
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MOL	Mestna občina Ljubljana
MS MOL	Mestni svet Mestne občine Ljubljana
MU MOL	Mestna uprava Mestne občine Ljubljana
NVO	nevladna organizacija
OK	Oddelek za kulturo MU MOL
OPVI	Oddelek za predšolsko vzgojo in izobraževanje MU MOL
OZSV	Oddelek za zdravje in socialno varstvo MU MOL
PND	pomoč družini na domu, javna storitev
SODMS	Služba za organiziranje dela mestnega sveta MU MOL
ZOD Ljubljana	Zavod za oskrbo na domu Ljubljana

I. UVOD

V Poročilu o uresničevanju Akcijskega načrta »Enakost spolov v Mestni občini Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2018 (v nadaljnjem besedilu: poročilo) so predstavljeni dosežki Mestne občine Ljubljana (v nadaljnjem besedilu: MOL) pri prizadevanju za aktivno izvajanje načela enakosti spolov na vseh področjih javnega in zasebnega življenja.

Prvi Akcijski načrt »Enakost spolov v Mestni občini Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2018 (v nadaljnjem besedilu: akcijski načrt) je bil sprejet na 17. seji Mestnega sveta MOL (v nadaljnjem besedilu: MS MOL) 27. junija 2016.

MOL je imela že pred sprejetjem akcijskega načrta veliko dobrih praks na področju enakosti spolov – npr. uravnotežena zastopanost spolov v MS MOL, visoka zastopanost žensk na mestih odločanja v javnih zavodih in javnih podjetjih MOL na skoraj vseh področjih, dobre javne in podporne storitve varstva otrok, dobro organizirane storitve skrbi za starejše itd. S sprejetjem akcijskega načrta pa so bile določene prioritete za izboljšanje položaja žensk oziroma za zagotavljanje trajnostnega razvoja enakosti spolov na posameznih področjih – na trgu dela, v izobraževanju, v družini in partnerstvu, pri socialni vključenosti itd. Z novimi ukrepi in aktivnostmi, zapisanimi v akcijskem načrtu, pa smo želeli še izboljšati izvajanje politike enakosti.

Predstavitev uresničevanja posameznih ukrepov v tem poročilu smiselno sledi razvrstitvi ukrepov v akcijskem načrtu, ki so bili razdeljeni na 8 področij:

- Integracija načela enakosti spolov v lokalni skupnosti
- Procesi odločanja
- Ekonomska neodvisnost
- Usklajevanje poklicnega in družinskega ter zasebnega življenja
- Tradicionalne družbene vloge in stereotipi o ženskah in moških
- Socialna vključenost ranljivih skupin žensk in moških
- Preprečevanje nasilja nad ženskami
- Strpnost do LGBT+ skupnosti

Uresničevanje posameznega cilja je v poročilu zapisano na podlagi izvedenih aktivnosti ter na podlagi kazalnikov, ki so bili določeni v akcijskem načrtu. Na nekaterih področjih so izpostavljene tudi aktivnosti, ki smo jih izvedli, čeprav v akcijskem načrtu niso bile planirane (npr. izdaja knjižice ZA enakost spolov v Ljubljani iz zbirke Ljubljana – zdravo mesto).

Z namenom vključevanja vseh spolov v poročilu pri spolno zaznamovanih slovničnih oblikah uporabljamo podčrtaj. Jezikoslovje se sicer še ni opredelilo glede novih izraznih oblik, a sta Boris Kern in Helena Dobrovoljc (2017) na Jezikovni svetovalnici (spletna stran ISJFR ZRC SAZU) zapisala: »V slovenščini je možnost zapisa s podčrtaji sicer novost, vendar ni razloga, da bi jo že vnaprej označili za nesprejemljivo.« K temu dodajamo mnenje dr. Milice Antić Gaber (2018: 10), ki meni, da jezik »pri ustvarjanju družbenih pogojev enakosti spolov igra pomembno vlogo. S tem, ko v jeziku iščemo forme jezikovne vidnosti in vključenosti vseh spolov, seveda spreminjamo tudi jezikovne forme. Te namreč niso samo stvar jezikoslovk_cev, ampak vseh nas, ki se v njih izražamo.«

II. URESNIČEVANJE AKCIJSKEGA NAČRTA V OBDOBJU OD LETA 2016 DO 2018

1. Integracija načela enakosti spolov

Integracija načela enakosti spolov je strategija politike enakosti spolov, s katero se vidik enakosti spolov vključuje v vse ravni in v vse faze oblikovanja in izvajanja politik.

S ciljem *uvesti integracijo načela enakosti spolov v lokalno politiko* sta bila v akcijskem načrtu predlagana 2 ukrepa:

- spodbujanje spolno občutljive rabe jezika v dokumentih MOL,
- spodbujanje enakosti spolov na različnih področjih v lokalni politiki.

Tabela 1: Ukrepi na področju integracije načela enakosti spolov

	UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK
1.1	Spodbujanje spolno občutljive rabe jezika v dokumentih MOL	Priprava smernic za uporabo spolno občutljive rabe jezika	Sprejete smernice za uporabo spolno občutljive rabe jezika
		Seznanitev zaposlenih v MU MOL s smernicami (dopis in predstavitev po skupinah)	Seznanitev z dopisom Število skupinskih srečanj
1.2	Spodbujanje enakosti spolov na različnih področjih v lokalni politiki	Vzpostavitev spletne podstrani Enakost spolov na spletni strani MOL	Postavljena spletna podstran
		Objava različnih člankov, novic, statističnih podatkov, ki se nanašajo na enakost spolov na vseh področjih življenja, na spletni strani MOL in v glasilu Ljubljana	Število člankov po posameznih področjih

1.1 Spodbujanje spolno občutljive rabe jezika v dokumentih MOL

V obdobju prvega akcijskega načrta priprava smernic za uporabo spolno občutljive rabe jezika ni bila izvedena. V letu 2017 so namreč Smernice za spolno občutljivo rabo jezika začeli pripravljati na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljnjem besedilu: MDDSZ) in jih nato konec leta 2018 izdali v knjižici. V knjižici so ponazorjene različne zagate pri uporabi spolno občutljivega jezika ter ponujene različne rešitve. Knjižico smo skupaj z dopisom oziroma priporočilom o uporabi spolno občutljivega jezika pri pisanem in govorjenem jeziku v mesecu maju 2019 poslali vsem organom Mestne uprave MOL (v nadaljnjem besedilu: MU MOL), knjižica pa je bila tudi predstavljena sodelavkam_cem iz organov MU MOL, ki so se udeležili sestanka za pripravo novega akcijskega načrta.

1.2 Spodbujanje enakosti spolov na različnih področjih v lokalni politiki

Spletno podstran Enakost spolov (<https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/enakost-spolov/>) smo na spletni strani MOL vzpostavili v letu 2017. Na njej se nahajajo informacije o akcijskem načrtu, dobrih praksah MOL ter pomenu 8. marca, mednarodnega dneva žensk.

Na spletni strani in v glasilu Ljubljana objavljamo novice o različnih temah, ki se dotikajo enakosti spolov – npr. intervjuji oziroma predstavitve posameznih žensk oziroma »vzornic«, poročila z različnih dogodkov na temo enakosti spolov, počitniško varstvo, preprečevanje nasilja nad ženskami. Med drugim smo se tudi javno odzvali in podprli civilnodružbene skupine

v boju za ohranitev brezplačne kontracepcije (septembra 2016 je Zavod za zdravstveno zavarovanje želel uvesti dodatno plačilo za nekatera kontracepcijska sredstva).

Tabela 2: Število člankov v glasilu Ljubljana in na spletni strani MOL

	2016	2017	2018
število člankov v glasilu Ljubljana	11	6	23
število novic na spletni strani	35	36	60

Vir: spletna stran MOL, glasila Ljubljane

V lanskem letu smo v seriji Ljubljana – zdravo mesto izdali tudi knjižico ZA enakost spolov v Ljubljani, ki jo je pripravila koordinatorica za enake možnosti v MOL skupaj z zunanjima strokovnjakinjama (dr. Milica Antić Gaber, dr. Vesna Leskošek) in strokovnjakom (Miha Lobnik). V njej so zajeta različna področja skozi vidik enakosti spolov – politično odločanje, ekonomska neodvisnost, usklajevanje poklicnega in zasebnega/družinskega življenja, zdravje itd. Besedilo pa popestrijo portreti žensk in moških, ki predstavijo svoj pogled ter življenjske izkušnje na področju enakosti spolov. Ob izidu knjižice (21. september 2018) je bila v Mestni hiši organizirana okrogla miza, kjer se je moderatorica s sogovorkami_c pogovarjala, na kakšen način udeležanje načelo enakosti spolov v vsakdanjem življenju v Ljubljani. Knjižica je bila poslana izobraževalnim organizacijam, nevladnim organizacijam (v nadaljnjem besedilu: NVO), strokovni javnosti, knjižnicam in drugim organizacijam, objavljena pa je seveda tudi na spletni strani MOL. Knjižica je prevedena tudi v angleški jezik.

Slika 1: Knjižica Za enakost spolov v Ljubljani

Foto: arhiv MOL

MOL je bila ena izmed prvih slovenskih občin, ki je sprejela akcijski načrt, zato nas kot primer dobre prakse vabijo na različne konference tako doma kot v tujini, da predstavimo svoje delo.

2. Procesi odločanja

Z vidika zastopanja različnih interesov in upoštevanja potreb različnih družbenih skupin je izrednega pomena, da sta spola uravnoteženo zastopana (t. j. vsaj 40% zastopanost vsakega od spolov) pri oblikovanju politik in v procesih odločanja na lokalni ravni.

S ciljem zagotavljati uravnoteženo zastopanost in udeležbo žensk in moških v politiki in na različnih področjih javnega življenja na lokalni ravni sta bila v akcijskem načrtu predvidena dva ukrepa, ki stremita k zagotavljanju družbene klime in politične kulture brez predsodkov in stereotipnega obnašanja do žensk in spodbujanju za vstop v politično in karierno udejstvovanje, predvsem na najvišjih položajih organov MU MOL ter javnih zavodov in javnih podjetij MOL.

Tabela 3: Ukrepi na področju procesov odločanja

	UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK
2.1	Zagotavljanje uravnotežene zastopanosti žensk in moških v odborih in komisijah MS MOL	Spremljanje strukture odborov in komisij na podlagi spola	Struktura odborov, komisij in drugih teles MS MOL na podlagi spola
2.2	Spodbujanje aktivne udeležbe in uravnotežene zastopanosti žensk in moških v upravljanju in javnem življenju	Izvedba dogodka: Dan z menedžerko (dekleta preživijo delovni dan z direktorico, menedžerko)	Število deklet na dogodku Število menedžerk, ki se odzove na pobudo
		Portreti uspešnih žensk (menedžerk, političark) na spletni strani MOL in v glasilu Ljubljana	Število člankov v glasilu Ljubljana Število novic na spletni strani MOL

2.1 Zagotavljanje uravnotežene zastopanosti žensk in moških v odborih in komisijah MS MOL

Mestni svet MOL je bil v prejšnjem in je tudi v sedanjem mandatu spolno uravnoteženo zastopan (22 mestnih svetnic in 23 mestnih svetnikov). Kot je vidno iz spodnje tabele, je bila sestava komisij in odborov med letoma 2016 in 2018 bolj ali manj spolno uravnoteženo zastopana. Tako skupna slika kaže, da je bilo na predsedniškem položaju skoraj enako število žensk in moških (10 oziroma 9), na podpredsedniškem mestu je bilo več žensk, med člani_cami pa je bilo več moških.

Tabela 4: Število žensk in moških na predsedniških in podpredsedniških mestih ter članic_ov Odborov in Komisij MS MOL¹

	Predsednik_ca		Podpredsednik_ca		Člani_ce		skupaj		
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	vsi
2016	10	9	7	12	57	46	74	67	141
2017	9	10	7	12	54	49	70	71	141
2018	9	10	8	11	54	49	71	70	141

Vir: SODMS

Če pogledamo sestavo posameznih odborov in komisij bolj podrobno, lahko ugotovimo, da je bilo v tem obdobju v eni komisiji in štirih odborih zastopanost enega od spolov 20 % ali manj (Odbor za zaščito je bil sestavljen le iz članov, članice ni bilo nobene). Po drugi strani pa se je število komisij in odborov z uravnoteženo spolno zastopanostjo v tem obdobju povečalo – tako sta leta 2016 le ena komisija in en odbor spolno uravnoteženo zastopana, ob konca mandata pa štiri komisije in trije odbori.

¹ Delovalo je 6 komisij (Komisija za mandatna vprašanja, volitve in imenovanja, Statutarna pravna komisija, Komisija za pobude občanov, Komisija za mednarodne odnose, Komisija za priznanja, Komisija za poimenovanje naselij in ulic) in 13 Odborov (Odbor za finance, Odbor za lokalno samoupravo, Odbor za predšolsko vzgojo in izobraževanje, Odbor za šport, Odbor za kulturo in raziskovalno dejavnost, Odbor za gospodarske dejavnosti, turizem in kmetijstvo, Odbor za zdravje in socialno varstvo, Odbor za gospodarske javne službe in promet, Odbor za urejanje prostora, Odbor za ravnanje z nepremičninami, Odbor za varstvo okolja, Odbor za stanovanjsko politiko, Odbor za zaščito, reševanje in civilno obrambo).

2.2 Spodbujanje aktivne udeležbe in uravnotežene zastopanosti žensk in moških upravljanju in javnem življenju

Za spodbujanje aktivne udeležbe žensk v politiki in na mestih odločanja smo v letu 2017 in 2018 izpeljali dogodka »dan s podžupanjo in direktoricami«. Zaradi lažje organizacije dogodkov smo se dogovorili, da aktivnost »dan z direktorico« združimo z aktivnostjo »likovni/pisni natečaj« (aktivnost, zapisana pod ciljem 5). Tako so na dnevu s podžupanjo in direktoricami sodelovale avtorice_ji izdelkov, prispelih na natečaj ter učenke_ci bližnjih osnovnih šol. Ženske na vodilnih položajih so lahko vzpodbuda in vzornice tako deklicam kot fantom.

Na prvem dogodku, 2. junija 2017, so se avtorji_ice pisnih del natečaja »Enakost spolov: netradicionalni poklici za ženske in moške« srečali z ženskami, ki s svojim delom pripomorejo h kakovostnejšemu življenju občank_ov in ki so lahko vzornice vsem mladim dekletom (in tudi fantom). Tako so jim svoje delo predstavile podžupanja Tjaša Ficko, direktorica MU MOL Jožka Hegler in direktorica Mladih zmajev Ksenja Perko. Skupaj so se nato udeležili še odprtja razstave, kjer jih je pozdravil župan Zoran Janković.

Naslednje leto smo ob mednarodnem dnevu žensk (8. marec 2018) izvedli okroglo mizo. Na njej so se avtorice_ji razstavljenih izdelkov natečaja »Enakost spolov: kako si razdelimo delo v družini« ter učenke_ci bližnje osnovne šole srečali z v. d. direktorico MU MOL Urško Otoničar, direktorico Mladih zmajev Ksenjo Perko, direktorico JP LPT d.o.o. Matejo Duhovnik, direktorico Kinodvora Nino Peče Grilc, direktorico ZOD Ljubljana Liljano Batič, direktorico Male ulice Evo Strmljan Kreslin in direktorico MGLC Nevenko Šivavec. Direktorice so na okrogli mizi predstavile svoje delo in delile izkušnje in mnenje o možnostih preseganja stereotipov na različnih področjih življenja in usklajevanja zasebnega in poklicnega življenja.

Tabela 5: Število deklet in fantov ter število direktoric/podžupanj na dogodku »Dan z direktorico, podžupanjo«

	Število deklic	Število fantov	Število »vzornic«
Leto 2017	8	2	3
Leto 2018	13	11	7

V knjižici Za enakost spolov sta med portretirankami tudi podžupanja Tjaša Ficko in direktorica Javnega holding Ljubljana, d.o.o., Zdenka Grozde, ki sta v prispevku predstavili svoj pogled na enakost spolov. Uspešne ženske (podžupanja, direktorice javnih zavodov, štipendistke MOL, umetnice itd.) pa so bile predstavljene tudi v glasilu Ljubljana in na spletni strani MOL. Med njimi bi izpostavili novico, da je podžupanja Tjaša Ficko aprila 2018 na globalni konferenci Ženskega gospodarskega foruma v New Delhiju prejela prestižno nagrado Ženska desetletja v javnem življenju za vodenje projekta Ljubljana, Zelena prestolnica Evrope 2016. To najvišjo nagrado Ženskega gospodarskega foruma dobijo ženske, ki so s svojim vodenjem pustile viden pečat na različnih področjih, od podjetništva, izobraževanja, zdravstva, vodenja skupnosti do družbene odgovornosti in tehnologije.

Tabela 6: Število člankov v glasilu Ljubljana in novic na spletni strani, ki govorijo o uspešnih ženskah

	Leto 2016	Leto 2017	Leto 2018
število člankov v glasilu Ljubljana	6	6	13
število novic na spletni strani	4	6	15

Vir: spletna stran MOL, glasilo Ljubljana

3. Ekonomska neodvisnost

V Sloveniji imamo dolgo in močno tradicijo visoke stopnje zaposlenosti žensk. Še vedno pa prihaja do spolne segregacije – tako horizontalne (določene panoge in poklici so še vedno rezervirani za ženske oziroma moške) kot vertikalne (še vedno je več moških na vodilnih, odgovornih, odločevalskih mestih). Ta spolna neuravnoteženost pomeni, da družba ne izkoristi vseh resursov in talentov obeh spolov. Zato so ukrepi v akcijskem načrtu temeljili na podpori programom, ki promovirajo poklice, ki so s strani posameznega spola manjšinsko zastopani ter na ozaveščanju in informiranju o dobrih praksah v lokalnem okolju.

Tabela 7: Ukrepi na področju ekonomske neodvisnosti

	UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK
3.1	Ozaveščanje in informiranje o dobrih praksah na področju večje zaposlenosti žensk in ženskega podjetništva v lokalnem okolju	Objava člankov in povezav na članke na spletni strani MOL o uspešnih podjetnicah in o uspešnih projektih zaposlovanja v MOL	Število objavljenih novic na spletni strani MOL
3.2	Informiranje o izobraževalnih smereh in promocija poklicev, v katerih je določen spol manjšinsko zastopan	Organiziranje »Dneva deklet« in »Dneva fantov«, ko se dekleta seznanjajo s tradicionalnimi moškimi in fantje s tradicionalnimi ženskimi poklici	Število deklet in fantov na dogodku Število organizacij, ki so se odzvale
3.3	Aktivnosti za preprečevanje spolnega in drugega nasilja na delovnem mestu	Spremljanje dela odbora za preprečevanje mobinga	Število pritožb Število pritožnikov_nic

3.1 Ozaveščanje in informiranje o dobrih praksah na področju večje zaposlenosti žensk in ženskega podjetništva v lokalnem okolju

V knjižici Za enakost spolov v Ljubljani so predstavljeni statistični podatki in nekatere dobre prakse v MOL na področju zaposlovanja. Na Zavodu za zaposlovanje izvajajo različne ukrepe aktivne politike zaposlovanja, ena izmed njih je tudi podjetniško usposabljanje, namenjeno ženskam. Podatki za območno službo Ljubljana kažejo, da je bilo v obdobju od 2016 do 2018 v podjetniško zaposlovanje vključenih 391 žensk, od tega se jih je samozaposlilo 347.

V okviru projekta Kul služba!, s katerim smo v MOL spodbujali mentorski pristop in medgeneracijsko sodelovanje, je bilo v letih 2016 in 2017 27 mladim – iskalcem kam prve zaposlitve omogočeno usposabljanje na delovnem mestu v javnih zavodih in podjetjih MOL.

Tabela 8: Število novic na spletni strani in v glasilu Ljubljana o uspešnih podjetnicah in o uspešnih projektih zaposlovanja v MOL

	2016	2017	2018
število novic na spletni strani MOL in v glasilu Ljubljana	9	7	12

Vir: spletna stran MOL in glasilo Ljubljana

O uspešnih podjetnicah oziroma projektih zaposlovanja pa smo brali tudi v glasilu Ljubljana oziroma na spletni strani – npr. o odgovorni modni oblikovalki Mateji Benedetti, o projektu Kul

služba!, o štipendistkah in štipendistih MOL (v treh letih je bilo predstavljenih 8 štipendistk in 10 štipendistov).

3.2 Informiranje o izobraževalnih smereh in promocija poklicev, v katerih je določen spol manjšinsko zastopan

Dekliški dan v letu 2018 še ni bil izveden, tako da bo prvič dogodek organiziran v letošnjem letu. Smo pa v tem času izdali knjižico ZA enakost spolov v Ljubljani, kjer smo izpostavili tudi ženske in moške, ki so se odločili za poklic, ki ga stereotipno uvrščamo med poklice nasprotnega spola. Tako so med portretiranci in portretirankami svoje izkušnje predstavile avtoservisna inženirka Saša Biaggio, voznica avtobusa Klara Zadnikar, vzgojitelj Siniša Borovičanin in babičar Anže Čeh. O teh izbirah smo se pogovarjali tudi na okrogli mizi, ki je bila organizirana ob izidu knjižice.

O netradicionalnih poklicih za ženske in moške so razmišljale tudi avtorice_ji prvega pisnega natečaja Enakost spolov v letu 2017 (več o tem v poglavju 5).

3.3 Aktivnosti za preprečevanje spolnega in drugega nasilja na delovnem mestu

Na podlagi *Dogovora o ukrepih delodajalca za zaščito zaposlenih pred spolnim in drugim trpinčenjem na delovnem mestu*, ki sta ga leta 2009 podpisala župan in predsednik sindikata ter je bil v letih 2009 in 2018 dopolnjen, v MU MOL deluje Odbor za preprečevanje mobinga, ki je sestavljen iz treh članov_ic ter obravnava prijavljene primere mobinga.

Na podlagi podatkov Odbora za preprečevanje mobinga je bilo v obdobju od leta 2016 do leta 2018 obravnavanih 6 primerov, v letu 2018 nobeden. V nobenem od primerov ni šlo za sum spolnega nasilja.

Tabela 9: Število pritožb in število pritožnic_kov, ki jih je v letih 2016, 2017 in 2018 obravnaval Odbor za preprečevanje mobinga

	2016	2017	2018
število pritožb	2	4	0
število pritožnic	1	3	0
število pritožnikov	1	1	0

Vir: Odbor za preprečevanje mobinga

4. Usklajevanje poklicnega in družinskega ter zasebnega življenja

Usklajevanje zasebnega in poklicnega življenja je eden najpomembnejših pogojev za uveljavljanje enakih možnosti spolov v družbi. MOL ima na tem področju že veliko dobrih praks, tako da so bili ukrepi v akcijskem načrtu namenjeni nadaljevanju podpore različnih programov ter razvijanju novih programov na področju zagotavljanja kakovostnega varstva otrok ter skrbi za starejše in druge pomoči potrebne družinske člane_ice. K aktivnostim za lažje usklajevanje zasebnih in poklicnih obveznosti žensk in moških pa je vzpodbudila tudi MU MOL.

Tabela 10: Ukrepi na področju usklajevanja poklicnega in družinskega ter zasebnega življenja

	UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK
4.1	Promoviranje MOL kot družini prijazno podjetje	Pridobitev certifikata Družini prijazno podjetje	Pridobljen certifikat
4.2	Zagotavljanje in spodbujanje dostopnih in kakovostnih storitev varstva otrok v javnih oziroma zasebnih vrtcih ter drugih organiziranih oblikah varstva	Nadaljnje zagotavljanje vrtcev z izmenskimi delovnimi časom	Število otrok, ki obiskujejo vrtec z izmenskimi delovnimi časom
		Nadaljnje sofinanciranje drugih organiziranih oblik varstva otrok	Število sofinanciranih programov Število vključenih otrok
4.3	Razvijanje obstoječih in uvajanje novih kakovostnih in dostopnih storitev skrbi za starejše in pomoči potrebne družinske članice in člane	Podpora obstoječih in vzpostavitev novih dnevnih centrov in drugih programov za starejše	Število sofinanciranih programov
		Subvencioniranje storitve pomoč na domu	Število uporabnic_kov

4.1 Promoviranje MOL kot družini prijazno podjetje

Certifikat Družini prijazno podjetje je do konca 2018 pridobilo 10 subjektov iz širše družine MOL (Žale, d.o.o., JP LPT d.o.o., javni zavod Cene Štupar – CILJ, Vrtec Hansa Christiana Andersena, JP Vodovod-Kanalizacija d.o.o., Lekarna Ljubljana, Javni holding Ljubljana d.o.o., ZDL, Snaga, d.o.o., in JSS MOL). MU MOL vloge za certifikat ni oddala, je pa sprejela skoraj vse ukrepe, ki so pogoj za pridobitev certifikata. V MU MOL tako obstajajo naslednji družini prijazni ukrepi:

- fiksni osrednji delovni čas z izbiro prihoda in odhoda (v letu 2018 je bil jutranji prihod podaljšan za pol ure; tako da se sedaj jutranji prihod evidentira med 7. in 8.30 uro; premakljiv konec delovnega časa pa je v ponedeljek, torek in četrtek med 15. in 17. uro, v sredo med 16. in 18. uro ter v petek med 14. in 16. uro)
- čas za malico je omejen le časovno, ni pa fiksno določen tekom delovnika
- zakonsko je omogočen skrajšan delovni čas zaradi starševstva
- otroški časovni bonus za prvi šolski dan
- komuniciranje z zaposlenimi v okviru promocije zdravja na delovnem mestu (promocija tudi duševnega zdravja in družinskega zdravja)
- druženje med zaposlenimi
- novoletno obdarovanje otrok
- sodelovanje svojcev zaposlenih pri občasnih delih v organizaciji/podjetju (pogozdovanje, čistilne akcije)
- načrtovanje letnega dopusta
- filozofija/načela vodenja
- izobraževanje na področju usklajevanja dela in družine

4.2 Zagotavljanje in spodbujanje dostopnih in kakovostnih storitev varstva otrok v javnih oziroma zasebnih vrtcih ter drugih organiziranih oblikah varstva

MOL ima zelo dobro urejene javne in podporne storitve varstva otrok – je ustanovitelj 23 javnih vrtcev, skladno z Zakonom o vrtcih pa financira tudi 24 zasebnih vrtcev. Delovni časi vrtca se prilagajajo potrebam staršev. Vrtci izvajajo programe dopoldne, popoldne in izmenično. Kot je razvidno iz spodnje tabele je v tem obdobju pet vrtcev izvajalo program z izmeničnim delovnim

časom (Jarše, Ledina, Vodmat, Kolezija in Zelena jama), ki ga je obiskovalo od 113 do 129 otrok.

Tabela 11: Vrtci z izmenskimi delovnimi časi

VRTCI	2016	2017	2018
število otrok, ki obiskujejo vrtec z izmenskimi delovnimi časi	129	114	113
število vrtcev z izmenskimi delovnimi časi	5	5	5
število skupin z izmenskimi delovnimi časi	8	7	7

Vir: OPVI

Preko javnega razpisa Oddelek za predšolsko vzgojo in izobraževanje (OPVI) sofinancira tudi številne druge dejavnosti za predšolske in šolske otroke – občasno popoldansko varstvo otrok na domu, različne prostočasne programe ter različne oblike varstva otrok med počitnicami. Kot je razvidno iz spodnje tabele je bilo v tem obdobju sofinancirano od 26 do 35 programov počitniškega varstva v času počitnic.

Tabela 12: Programi počitniškega varstva v času zimskih, poletnih in jesenskih počitnic

	leto 2016	leto 2017	leto 2018
število sofinanciranih programov	26	30	35
dodeljena sredstva	127.079,92 €	139.865,98 €	127.356,00 €

Vir: OPVI

4.3 Razvijanje obstoječih in uvajanje novih kakovostnih in dostopnih storitev skrbi za starejše in pomoči potrebne družinske članice in člane

V MOL je z različnimi storitvami dobro poskrbljeno za starejše in druge pomoči potrebne družinske članice. Po zakonu MOL (do)plačuje stroške oskrbe v domovih za starejše in drugih zavodih, financira plače oziroma nadomestila plač družinskim pomočnicam, kom ter zagotavlja subvencionirano mrežo javne službe za storitev pomoč družini na domu (v nadaljnjem besedilu: PND), ki jo opravljata ZOD Ljubljana in koncesionar Zavod za oskrbo Pristan. V spodnji tabeli je prikazano število sklenjenih dogovorov v poročanem obdobju in zaznati je trend zmanjševanja števila sklenjenih dogovorov za PND. Do tega ni prišlo, ker ljudje storitve ne bi rabili, ampak ker prihaja do problemov v zaposlovanju – delavke (gre za pretežni del žensk) so za to delo po Zakonu o sistemu plač v javnem sektorju namreč nizko plačane, tako da je problem dobiti kader, kar se je z uvedbo boljše plačane osebnega asistenta še zaostrojilo.

Tabela 13: Število sklenjenih dogovorov PND

	2016	2017	2018
število sklenjenih dogovorov	1.599	1.586	1.317

Vir: OZSV

Leta 2017 smo v razpravi o predlogu Zakona o dolgotrajni oskrbi med drugim opozorili tudi na to, da predlagan zakon prelaga precejšen delež oskrbe na uporabnice, njihove družine in svojce, kar v praksi pomeni, da se izvajanje oskrbe prenese na ženske in to (pod določenimi pogoji) za plačilo v višini minimalne plače ali prostovoljno, to pa seveda posredno vpliva na povečanje obremenjenosti, ekonomske odvisnosti in neenakosti žensk.

MOL preko javnih razpisov sofinancira raznolike programe za starejše s področja socialnega varstva, zdravja, izobraževanja, kulture in športa. Na OZSV preko javnega razpisa sofinanciramo socialnovarstvene programe, ki so namenjeni starejšim. V tem obdobju je bilo

preko javnega razpisa za te programe razdeljeno nekaj manj kot milijon evrov na leto. Eden od pomembnejših programov je program zagotavljanja pomoči za osebe z demenco ter njihove svojce in skrbnike. V MOL aktivnosti za starejše potekajo tudi v 9 dnevni centri aktivnosti za starejše, ki se nahajajo v različnih predelih Ljubljane.

Tabela 14: Socialnovarstveni programi, namenjeni starejšim

	leto 2016	leto 2017	leto 2018
število sofinanciranih programov	10	8	7
dodeljena sredstva	316.000	316.000	321.000

Vir: OZSV

Od marca 2016 deluje tudi Info točka 65+, ki nudi celovite informacije o storitvah in aktivnostih MOL za kakovostnejše življenje starejših in oseb z oviranostmi. Kot primer dobre prakse na tem področju smo vključeni v različne mednarodne organizacije in sodelujemo tudi v projektih. Tako je bil konec leta 2016 končan projekt Aktivno in kvalitetno staranje v domačem okolju, ki je uporabnicam kom storitev ZOD Ljubljana nudil na domu brezplačne storitve fizioterapije, delovne terapije, dietetike, zdravstvene nege in logopedije. Trenutno pa se izvaja projekt Integriran pristop oskrbe starejših ljudi na domu, katerega namen je sprememba prakse pri oskrbi na domu, in sicer je poudarek na integriranem pristopu, ki združuje storitve zdravstvenega in socialnega varstva.

5. Tradicionalne družbene vloge in stereotipi o ženskah in moških

Spolni stereotipi in tradicionalne spolne vloge se prenašajo iz generacije v generacijo, zato je potrebno o tem govoriti in ozaveščati. Tudi ukrepi v akcijskem načrtu so se predvsem osredotočali na ozaveščanje in informiranje o preseganju tradicionalnih družbenih vlog ter v stremenu k bolj pravični družbi.

Tabela 15: Ukrepi v okviru cilja preseganje tradicionalnih družbenih vlog spolov in odprava stereotipov o ženskah in moških na različnih področjih življenja

	UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK
5.1	Podpora programom in projektom vrtcev, osnovnih in srednjih šol in nevladnih organizacij, ki odpravljajo spolne stereotipe v okviru različnih dejavnosti	Likovni natečaj za vrtce, osnovne šole, srednje šole o netipičnih poklicih/športih za ženske in moške	Število prispelih risb Število avtorjev in avtoric
		Predstavitev izbranih del na razstavi v prostorih MOL	Število razstavljenih risb
5.2	Opredelitev meril prepoznavanja in odprava stereotipnih ravnanj	Uravnoteženo poimenovanje ulic, trgov in parkov v Ljubljani	Število ulic, trgov in parkov, poimenovanih po ženskah

5.1 Podpora programom in projektom vrtcev, osnovnih in srednjih šol in nevladnih organizacij, ki odpravljajo spolne stereotipe v okviru različnih dejavnosti

V okviru Akcijskega načrta »Enakost spolov v Mestni občini Ljubljana« za obdobje od 2016 do 2018 sta bila organizirana dva natečaja za osnovne šole.

Leta 2017 je bil organiziran prvi pisni natečaj Enakost spolov: netradicionalni poklici za ženske in moške, na katerem so sodelovale učenke ci osmega in devetega razreda in izrazili svoja

razmišljanja o enakosti spolov, o poklicih, o poklicnih vzornicah in vzornikih itd. Z natečajem smo želeli pri učencih_kah spodbuditi razmišljanje o tem, ali lahko avtobus res vozi le voznik, ali da za bolnike skrbi le medicinska sestra. Namen je bil podirati stereotipe, in s tem poskrbeti, da bodo imele osnovnošolke_ci pri izbiri svojega poklica enake možnosti in priložnosti za doseg svoje poklicne poti na podlagi njihovih osebnih interesov, ne pa na podlagi pričakovanja okolice. Njihovi pogledi in mnenja pa so presegli ta vidik in so se v svojih razmišljanjih dotaknili tudi problemov nasilja nad ženskami, uravnotežene porazdelitve del med spoloma doma in tudi splošnega stanja na področju enakosti spolov v Sloveniji in po svetu. Iz izsekov njihovih pisnih izdelkov smo sestavili spis, ki je bil kot dodatek predstavljen na razstavi in v knjižici Za enakost spolov v Ljubljani.

Slika 2: Vabilo na razstavo Enakost spolov: netradicionalni poklici za ženske in moške

Vir: OK

Razstava, na kateri se je predstavilo osem avtoric in dva avtorja iz Osnovne šole Zadobrova, je bila na ogled za javnost od 2. do 11. junija 2017 v Osrednjem atriju Mestne hiše. Razstavo je otvoril župan Zoran Janković, poleg avtoric_jev ter podžupanje, direktorice MU MOL in direktorice Mladih zmajev, so se otvoritve udeležile tudi mentorice, ravnatelj ene izmed šol in nekatere direktorice javnih zavodov.

Slika 3: Vabilo na razstavo Enakost spolov: Kako si razdelimo delo v družini

V letu 2018 smo pripravili likovni natečaj Enakost spolov: Kako si razdelimo delo v družini. Z njim smo želeli opozoriti na še vedno prisotne stereotipe, da je ženska odgovorna za dom in otroke, ter pri otrocih spodbudili razmišljanje, da si je potrebno družinske obveznosti porazdeliti. Na natečaj so se odzvale osnovne šole Kašelj, Martina Krpana, Milana Šuštaršiča, Miška Kranjca in Vide Pregarc. Dela devetih učenk in dveh učencev so bila na ogled od 8. do 19. marca 2018 v Osrednjem atriju Mestne hiše. Razstavo je na mednarodni dan žensk otvoril župan. Dela so vključena tudi v knjižico Za enakost spolov v Ljubljani.

Vir: OK

5.2 Opredelitev meril prepoznavanja in odprava stereotipnih ravnanj

Vidnost žensk se kaže tudi s poimenovanjem ulic, trgov in parkov po znanih ženskah. V obdobju izvajanja Akcijskega načrta se je na novo poimenovalo šest ulic, dvanajst parkov in trije trgi. Med njimi sta tudi dve poimenovanji po znanih ženskah, in sicer Trg Marije Terezije (poimenovan po habsburški vladarici Mariji Tereziji, ki je uspešno izpeljala reforme, pomembne tudi za slovenski narod) ter Park Angele Piskernik (poimenovan po dr. Angeli Piskernik, slovenski botaničarki, muzealki in pedagoginji). V letu 2016 je Ljubljana dobila tudi Očetovsko ulico kot nadaljevanje Materinskega mostu v okolici Porodnišnice. V utemeljitvi je zapisano, da se s tem nudi »možnost poimenovanja po očetovski vlogi v družini in širši družbi.«

Tabela 16: Novo poimenovane ulice, trgi in parki v obdobju 2016-2018

	leto 2016	leto 2017	leto 2018
število vseh novo poimenovanih ulic, trgov, parkov	7	3	11
število novo poimenovanih ulic, trgov, parkov po ženskah	0	0	2

Vir: Odloki o določitvi imen ulic, parkov, trgov in sprememb potekov ulic na območju MOL

V tem obdobju je bilo ob drevoredu do Muzeja novejšje zgodovine postavljeno tudi obeležje Eleanor Rooswelt, veliki borki za človekove pravice.

6. Socialna vključenost ranljivih skupin žensk in moških

Boj proti revščini in socialni izključenosti je dolgotrajen proces, ki ga moramo stalno preučevati in odpravljati vzroke. K višjemu tveganju revščine in socialni izključenosti prispevajo različni dejavniki kot so brezposelnost, zdravstveno stanje, stanovanjske razmere, izobrazba itd. S ciljem socialne vključenosti in preprečevanja revščine ranljivih skupin žensk in moških je MOL v tem obdobju spodbujala razvoj obstoječih in novih programov ter izplačevala občinske denarne pomoči.

Tabela 17: Ukrepi na področju socialne vključenosti ranljivih skupin žensk in moških

	UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK
6.1	Spodbujanje učinkovitega dostopa do zaposlitve, stanovanja, usposabljanja, izobraževanja, kulture, informacijskih in komunikacijskih tehnologij, socialne in zdravstvene oskrbe za vse, ki živijo v socialni izključenosti	Sofinanciranje programov NVO za različne ranljive skupine	Število sofinanciranih programov
		Sofinanciranje nastanitvenih programov za ranljive skupine (zavetišče za brezdomce, materinski domovi, stanovanjske skupine)	Število sofinanciranih programov
6.2	Prepoznavanje posebnih potreb in okoliščin žensk in moških, ki živijo v socialni izključenosti in revščini ter oblikovanje politik in programov, prilagojenih tem potrebam	Izplačilo denarne pomoči MOL	Število prejemnic_kov denarne pomoči Število denarnih pomoči po namenu

6.1 Spodbujanje učinkovitega dostopa do zaposlitve, stanovanja, usposabljanja, izobraževanja, kulture, informacijskih in komunikacijskih tehnologij, socialne in zdravstvene oskrbe za vse, ki živijo v socialni izključenosti

Na podlagi Strategije razvoja socialnega varstva v MOL od 2013 do 2020 je vsako leto objavljen javni razpis Ljubljana – zdravo mesto, katerega namen je sofinanciranje programov, namenjenim ranljivim skupinam. Vsako leto se sofinancira okrog 80 programov, ki jih lahko razdelimo na nastanitvene (npr. varne hiše za ženske, žrtve nasilja, zatočišče za brezdomce...), dnevne centre ter svetovalne in informativne programe. Aktivnosti pa se izvajajo tudi znotraj dveh akcijskih načrtov, in sicer »Starosti prijazna Ljubljana« ter »Ljubljana – občina po meri invalidov«.

Tabela 18: Sofinancirani socialnovarstveni programi za ranljive skupine

	leto 2016	leto 2017	leto 2018
število sofinanciranih programov	86	81	82
dodeljena sredstva	1.923.300	1.953.500	1.980.600

Vir: OZSV

Izredno so pomembni nastanitveni programi za ljudi, ki se znajdejo v socialni stiski. Tako je MOL tudi v tem obdobju sofinancirala naslednje programe:

- zavetišče za brezdomne,
- dva materinska domova,
- krizni center ter pet varnih hiš in zatočišč za ženske in otroke, žrtve nasilja,
- devet oziroma v letu 2018 dvanajst stanovanjskih skupin za osebe s težavami v duševnem zdravju.

6.2 Prepoznavanje posebnih potreb in okoliščin žensk in moških, ki živijo v socialni izključenosti in revščini ter oblikovanje politik in programov, prilagojenih tem potrebam

MOL v skladu z Odlokom o denarni pomoči dodeljuje denarno pomoč občanom brez lastnega dohodka in tistim, ki z lastnim dohodkom ne dosežejo minimalnega dohodka za posameznega družinskega člana_ico po Zakonu o socialno varstvenih prejemkih, pa tudi tistim, ki do 30 % presegajo minimalni dohodek. Denarne pomoči so namenjene pomoči ob materialni ogroženosti, pomoči ob začetku šolskega leta, kritju stroškov šole v naravi oziroma letovanj, kritju stroškov kosil za otroke v osnovni in srednji šoli, kjer je organizirana prehrana, kritju stroškov kosil za občanke in občane nad 65 let in pomoči ob rojstvu otroka.

Tabela 19: Izplačilo denarne pomoči MOL

		2016	2017	2018
število prejemnic_kov		6.381	6.475	6.558
število denarnih pomoči po namenu	pomoč ob materialni ogroženosti	4.634	4.643	4.673
	pomoč ob začetku šolskega leta	1.325	1.461	1.599
	kritje stroškov šole v naravi oziroma letovanj	11	8	12
	kritje stroškov kosil za otroke v osnovni in srednji šoli	179	59	9
	kritje stroškov kosil za občanke in občane nad 65 let	2	2	1
	pomoč ob rojstvu otroka	230	302	264

Vir: OZSV

V obdobju od 2016 do 2018 je število denarnih pomoči naraslo od 6.381 v letu 2016 do 6.558 v letu 2018. Največji delež predstavljajo denarne pomoči ob materialni ogroženosti, ki pa se v teh treh letih številčno niso veliko povečale, sledijo denarne pomoči ob začetku šolskega leta, katerih število prejemnic_kov pa se je od leta 2016 do leta 2018 povečalo za več kot 250 oseb.

7. Preprečevanje nasilja nad ženskami

Tako ženske kot moški so žrtve nasilja, tako ženske in moški so tudi povzročitelji nasilja. Vendar podatki kažejo, da je žrtev nasilja občutno več med ženskami kot med moškimi. Glede na raziskave so v več kot 90 % žrtve nasilja ženske s strani moških (gre za fizično, psihično, ekonomsko in spolno nasilje). Ženske nasilje večinoma doživljajo s strani moških, s katerimi so (bile) v razmerju, moški pa večinoma doživljajo t. i. ulično nasilje s strani drugih moških.

Na podlagi strategije razvoja socialnega varstva MOL podpira programe in aktivnosti za pomoč žrtvam nasilja, vključno z informiranjem, svetovanjem in ustrezno ureditvijo kriznih centrov in varnih hiš, ter za načrtno in sistemsko urejeno delo s storilci nasilja. V okviru akcijskega načrta so se dodatni ukrepi tako nanašali na podporo nevladnim organizacijam na področju preprečevanja medvrstniškega nasilja ter trgovine z ljudmi, na ozaveščevalnih aktivnostih ter na tesnejšem sodelovanju z različnimi deležniki na tem področju.

Tabela 20: Ukrepi na področju preprečevanja nasilja nad ženskami

	UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK
7.1	Podpora programom in aktivnostim za pomoč žrtvam nasilja, vključno z informiranjem, svetovanjem in ustrezno ureditvijo kriznih centrov in varnih hiš, ter za načrtno in sistematično urejeno delo s povzročitelji nasilja	Sofinanciranje programov: – ki ženskam in otrokom, žrtvam nasilja, nudijo možnost varne namestitve – ki ženskam in otrokom, žrtvam nasilja, nudijo podporo, svetovanje, opolnomočenje in zagovorništvo – za povzročitelje nasilja	Število programov Število uporabnic_kov
7.2	Podpora preventivnim programom in aktivnostim za učenje nenasilne komunikacije za otroke in mlade	Sofinanciranje programov nenasilne komunikacije, ki so namenjeni mladostnikom	Število programov Število uporabnikov_ic
7.3	Ozaveščanje in seznanjanje stroke in širše javnosti o problemu nasilja nad ženskami in otroki, o problemu trgovine z ljudmi ter o možnih oblikah pomoči žrtvam	Sodelovanje v akcijah ozaveščanja, ki jih izvajajo NVO (tudi v sodelovanju z MOL): – ob mednarodnih dnevih boja proti nasilju nad ženskami – ob evropskem dnevu za zaščito otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo	Število skupnih aktivnosti Število udeleženk_cev na aktivnostih, kjer je MOL soorganizator
		Novice v glasilu Ljubljana in na spletni strani MOL	Število objavljenih spletnih novic in člankov v glasilu Ljubljana
7.4	Zagotavljanje ukrepov za pomoč žrtvam trgovine z ljudmi	Sofinanciranje programov za žrtve trgovine z ljudmi	Število programov Število uporabnic_kov

7.1 Podpora programom in aktivnostim za pomoč žrtvam nasilja, vključno z informiranjem, svetovanjem in ustrezno ureditvijo kriznih centrov in varnih hiš, ter za načrtno in sistematično urejeno delo s povzročitelji nasilja

MOL preko javnih razpisov sofinancira široko paleto programov, ki so namenjeni ženskam in otrokom, žrtvam nasilja (varne namestitve, svetovalnice...) kot tudi povzročiteljem nasilja (delavnice).

Tabela 21: Sofinancirani socialnovarstveni programi na področju preprečevanje nasilja

	Število programov	Število uporabnic in uporabnikov		
		2016	2017	2018
Programi namestitve za ženske in otroke, žrtve nasilja	7	172 žensk 103 otroci	163 žensk 127 otrok	153 žensk 113 otrok
Svetovalni, podporni programi za ženske in otroke, žrtve nasilja	6	3526	3565	3549
Programi za osebe, ki povzročajo nasilje	2	410	463	368

Vir: OZSV

V tem obdobju je MOL sofinancirala 7 programov nastanitve – krizni center, 4 varne hiše in posebno varno hišo za aktivne uporabnice nedovoljenih drog, ki so žrtve nasilja. Poleg namestitve so v MOL ženskam, ki doživljajo nasilje, na voljo tudi programi za osebno, telefonsko in spletno svetovanje ter skupine za samopomoč in podporne skupine.

Po drugi strani pa so osebam, ki povzročajo nasilje, na razpolago tudi programi nenasilne komunikacije. V programu, ki je namenjen individualnemu delu s povzročitelji nasilja, število uporabnikov narašča, medtem ko se je število uporabnikov v programu trening socialnih veščin zaradi povečanja števila srečanj zmanjšalo (uporabniki pa so tudi na čakalni listi).

7.2 Podpora preventivnim programom in aktivnostim za učenje nenasilne komunikacije za otroke in mlade

Urad za mladino sofinancira kar nekaj programov, ki informirajo mlade o nasilju in trgovanju z ljudmi ter jih učijo osnov nenasilne komunikacije. V spodnji preglednici so vključeni le programi, ki se v celoti osredotočajo na preventivne dejavnosti na področju medvrstniškega nasilja in pridobivanja kompetenc nenasilne komunikacije.

Tabela 22: Sofinancirani programi nenasilne komunikacije, namenjeni mladostnikom

	leto 2016	leto 2017	leto 2018
število programov	2	2	3
število uporabnic_kov	890	1.878	7.368

Vir: OK

7.3 Ozaveščanje in seznanjanje stroke in širše javnosti o problemu nasilja nad ženskami in otroki, o problemu trgovine z ljudmi ter o možnih oblikah pomoči žrtvam

MOL je zelo aktivna v času mednarodnih dni akcij proti nasilju nad ženskami (25. november – 10. december), ko skupaj z nevladnimi organizacijami organiziramo različne aktivnosti, v preventivno kampanjo pa se vključijo tudi javni zavodi MOL (ZDL, Lekarna Ljubljana, Kinodvor, Kino Šiška, Lutkovno gledališče), ki v svojih prostorih ter LPP d.o.o. na avtobusih

brezplačno predvajajo animirani oglas o nesprejemljivosti nasilja nad ženskami. V tem obdobju je bil vsako leto tudi objavljen članek v glasilu Ljubljana ter na spletni strani.

V letu 2016 smo skupaj z nevladnimi organizacijami (Društvo za nenasilno komunikacijo, Društvo SOS telefon za žrtve nasilja) in Policijo pripravili različne aktivnosti. Tako je bila na Prešernovem trgu postavljena stojnica, kjer so nevladne organizacije in policija ozaveščale mimoidoče o problematiki nasilja in predvsem, na kakšen način prijaviti nasilje ter kje dobiti pomoč ob nasilju.

Slika 4: Stojnica na Prešernovem trgu leta 2016

Foto: arhiv MOL

V letu 2016 in 2017 smo se pridružili kampanji Generalnega sekretarja Združenih narodov Združimo se proti nasilju nad ženskami (UNiTE to End Violence Against Women), katere namen je ozaveščanje javnosti in krepitev politične volje in sredstev za preprečevanje in odpravo vseh oblik nasilja nad ženskami in dekleti. V ta namen je bil Ljubljanski grad obarvan oranžno.

Slika 5: Ljubljanski grad, obarvan v oranžno

Foto: Nik Rovani

V letu 2018 pa smo skupaj z Društvom SOS telefon ter sodelujočimi partnerji v Galeriji Kresiji pripravili zelo odmevno razstavo »Ko je drugič udaril v vrata, sem čez luknjo prelepila plakat«, katere častni pokrovitelj je bil župan. Na razstavi je bilo skozi dela osmih umetnic in umetnikov

predstavljenih deset umetniških pripovedi žensk, ki so se zaradi doživljanja nasilja umaknile v varno hišo Društva SOS telefon. Umetniške stvaritve so tako na eni strani kazale življenjsko zgodbo posameznice, po drugi strani pa so imele sporočilno vrednost, da je izhod iz nasilja mogoč.

Slike 6-8: Otvoritev razstave »Ko je drugič udaril v vrata, sem čez luknjo prelepila plakat.«

Foto: Kaja Brezočnik

Na pobudo Slovenije je Svet Evrope leta 2015 razglasil 18. november za Evropski dan za zaščito otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo. Spolno nasilje in spolne zlorabe otrok predstavljajo grobo zlorabo moči odrasle osebe nad otrokom in najhujšo kršitev otrokovih pravic. Zato je nujno potrebno, da smo vsi bolj občutljivi na vsakršne oblike nasilja, da nasilje prepoznamo ter žrtvam nudimo ustrezno pomoč in zaščito. Vsako leto tako na spletni strani MOL objavimo novico, na Prešernovem trgu pa o problematiki zlorab mimoidoče ozaveščajo nevladne organizacije.

Z mesecem majem leta 2017 so v Sloveniji začele prve točke pomoči za žrtve nasilja v družini in nasilja zaradi spola, ki želijo prispevati k preprečevanju nasilja in zmanjšanju škodljivih posledic nasilja, k spreminjanju stereotipov in napačnih predstav o nasilju v družini in nasilju zaradi spola ter k dvigu ravni znanja in informiranosti strokovne in laične javnosti. Na prvih točkah pomoči lahko žrtve nasilja oziroma vsi zainteresirani dobijo informacije ter laično psihosocialno podporo in pomoč žrtvam. V Ljubljani so ene izmed takih točk tudi Info točka 65+, četrtni mladinski center Mladi Zmaji Bežigrad in pisarne nekaterih četrtnih skupnosti.

7.4 Zagotavljanje ukrepov za pomoč žrtvam trgovine z ljudmi

MOL že več let sofinancira program, ki zagotavlja žrtvam trgovine z ljudmi krizno namestitev (do 5 dni), varno namestitev (največ 6 oseb hkrati) in reintegracijo. Še bolj pa je pomembno, da se v okviru programa izvajajo različne ozaveševalne aktivnosti.

Tabela 23: Sofinancirani socialnovarstveni programi na področju trgovine z ljudmi

	leto 2016	leto 2017	leto 2018
število uporabnic_kov	35	35	38

Vir: OZSV

8. Strpnost do LGBT+ skupnosti

Kljub zakonsko opredeljeni enakosti, se istospolno usmerjene in transspolne osebe še vedno soočajo z določenimi oblikami diskriminacije. V MOL se zavedamo, da je potrebna sprememba širšega družbenega odnosa do LGBT skupnosti, zato je potrebno delati na ozaveščevalnih aktivnostih, ki so bile ene izmed pomembnejših aktivnosti v akcijskem načrtu.

Tabela 23: Ukrepi v okviru cilja enaka obravnava istospolno usmerjenih in transspolnih oseb

	UKREP	AKTIVNOST	KAZALNIK
8.1	Podpora programom in aktivnostim za LGBT+ osebe, vključno z informiranjem, svetovanjem, izobraževalnimi in drugimi aktivnostmi	Podpora programom, namenjenih LGBT+ osebam	Število programov
8.2	Mednarodno sodelovanje in promoviranje Ljubljane kot mavričnega mesta	Aktivno sodelovanje v mreži mavričnih mest	Prisotnost na srečanju Sodelovanje v vsakoletnem projektu mreže mavričnih mest
		Srečanje mreže mavričnih mest v Ljubljani	Število udeleženk_cev
8.3	Podpora in izvajanje ozaveščevalnih aktivnosti	Promocija certifikata LGBT prijazno	Število prijav Število prejemnikov certifikata
		Obležitev mednarodnega dneva boja proti homofobiji in transfobiji (IDAHOT)	Objava spletne novice in članka v glasilu Ljubljana
		Podpora Parade ponosa	Objava napovednika Prisotnost župana na paradi

8.1 Podpora programom in aktivnostim za LGBT osebe, vključno z informiranjem, svetovanjem, izobraževalnimi in drugimi aktivnostmi

MOL že vrsto let preko javnih razpisov sofinancira različne programe nevladnih organizacij – tako so uporabnicam_kom na voljo osebno svetovanje in informiranje, samopomočne skupine, kulturni in izobraževalni programi itd. V letu 2017 se je odprl tudi prvi LGBT+ mladinski center v Ljubljani in Sloveniji.

Tabela 24: Sofinancirani socialnovarstveni programi za LGBT+ osebe

	leto 2016	leto 2017	leto 2018
število sofinanciranih programov	11	10	14

Vir: OZSV, OK

8.2 Mednarodno sodelovanje in promoviranje Ljubljane kot mavričnega mesta

MOL se je v mrežo mavričnih mest, katere cilj je predvsem izmenjava dobrih praks in izkušenj na LGBT+ področju, vključila leta 2014. Predstavnica Ljubljane se je udeležila vseh rednih srečanj – leta 2016 v Amsterdamu ter leta 2018 v Barceloni, ter predstavljala dobre prakse MOL na različnih mednarodnih konferencah.

Novembra 2017 smo svoje dobre prakse predstavili tudi na srečanju v Ljubljani, ki so se ga udeležile predstavnice in predstavniki 26 mest iz 15 držav. Srečanje je potekalo dva dni. V okviru srečanja je prof. dr. Roman Kuhar predstavil raziskavo o vzponu neokonzervatizma v Evropi. Predstavljeni so bili tudi rezultati projekta DARE, ki je poskušal s pomočjo različnih filmčkov ozaveščati ljudi in preseči predsodke o LGBT+ osebah. Na srečanju so se predstavile tudi nevladne organizacije iz Ljubljane, ki delujejo na področju LGBT.

Slika 9: Predstavnice_ki mavričnih mest na sprejemu pri županu

Foto: Nik Rovani

Od leta 2016 mreža mavričnih mest v okviru obeležitve mednarodnega dneva boja proti homofobiji, transfobiji in bifobiji (kratica IDAHOT, 17. maj) pripravlja skupno razstavo na določeno temo. Naslovi razstav so bili naslednji: leta 2016 »Moje mavrično mesto«, 2017: »Družine« in 2018: »Transspolnost«. Vsako mesto lahko sodeluje z eno fotografijo. MOL je vsako leto skupaj z nevladnimi organizacijami poslal eno fotografijo na določeno tematiko. Skupna razstava je bila potem objavljena na spletni strani MOL.

Slika 10: Mavrični ljubljanski grad – 2016

Foto: Nik Rovani

Slika 11: Daja, Tibor in Jedrt – 2017

Foto: Jasna Klančičar

Slika 12: Masha – 2018

Foto: Jasna Klančičar

V letu 2018 smo projekt »certifikat LGBT prijazno« prijavili tudi na razpis Emerging Europe Award, ki nagraduje odličnost in dobre prakse v 23 državah osrednje in jugovzhodne Evrope ter Kavkaza, in sicer v kategoriji enakosti prijazna pobuda leta, kjer smo bili med desetimi nominiranci.

8.3 Podpora in izvajanje ozaveščevalnih aktivnosti

MOL se izrazito angažira tudi na področju ozaveščanja. Leta 2014 smo vzpostavili certifikat LGBT prijazno, ki skuša delovati predvsem v smeri ozaveščanja zaposlenih in uporabnikov storitev. Do konca leta 2018 je certifikat prejelo že 36 prejemnikov. Ob podelitvi certifikatov je po navadi organiziran tudi kakšen dodaten dogodek – tako smo leta 2017 odprli razstavo Jasne Klančičar: 30'' – portreti oseb transspolnih in cispolno nenormativnih oseb, leta 2018 pa smo imeli okroglo mizo o sovražnem govoru in vplivu na delovno okolje.

Tabela 25: Promocija certifikata LGBT prijazno

	leto 2016	leto 2017	leto 2018
število prijav	11	6	12
Število prejemnikov	6	7	9

Vir: OZSV

Vsako leto obeležujemo mednarodni dan boja proti homofobiji, transfobiji in bifobiji. V tem triletnem obdobju smo na ta dan na Mestni hiši izobesili mavrično zastavo in pripravili spletno novičko z ogledom virtualne fotografske razstave mreže mavričnih mest.

Od leta 2002 naprej so pokrovitelji parade ponosa župani_je. Tako je bil tudi v tem obdobju župan Zoran Janković pokrovitelj parade ponosa. Napovednik programa parade ponosa je bil objavljen na spletni strani in v glasilu Ljubljana.

III. ZAKLJUČEK

V obdobju izvajanja prvega akcijskega načrta za enakost spolov v Ljubljani so bili na podlagi že utečenih dobrih praks (npr. kvalitetno varstvo za otroke, kvalitetne storitve za pomoči potrebne) narejeni nadaljnji koraki k izboljšanju situacije žensk ter k vzpostavitvi družbe enakosti spolov. Izvedene so bile številne ozaveševalne aktivnosti, izdana je bila knjižica Za enakost spolov, v Sloveniji in v tujini pa smo na povabilo organizatorjev predstavljali naše dobre prakse.

Naše delo pa zagotovo še ni končano. Do popolne enakopravnosti in enakovrednosti spolov nas čaka še dolga pot. Ne samo na liniji med moškimi in ženskami, ampak pri sprejemanju različnosti vseh spolov in spolnih identitet. Tako smo npr. letos mednarodni dan žensk obeležili z razstavo »Enaki_e!«, kjer v video instalaciji različne generacije razmišljajo o enakosti spolov (filmček dostopen tudi na spletni strani MOL). Z aktivnostmi bomo seveda nadaljevali, tudi s sprejetjem novega akcijskega načrta, ki bo poleg dosedanjih ukrepov uvedel tudi nove.

IV. VIRI

Antić Gaber, Milica, 2018: Enakost spolov je stvar vseh!. V: Klančar T., Hodnik T. in Topolinjak S. (ur.), ZA enakost spolov v Ljubljani, Ljubljana: MOL, 8-10

Jeram, Jasna in Mojca Šauper (ur.), 2018: Smernice za spolno občutljivo rabo jezika. Ljubljana: MDDSZ

Kern, Boris in Helena Dobrovoljc, 2017: Pisanje moških in ženskih oblik in uporaba podčrtaja za izražanje spolne nebinarnosti. Jezikovna svetovalnica, <http://svetovalnica.zrc-sazu.si/>, dostop 28. 3. 2019